

Téereb Dañeel — Bennub téeméeri ak juróom-ñett-fukk ak juróom-ñaari``

Bàyyikoo bu cosaanoo yi dale ci Raphia ba ci Panium: feeñal solo gu yonent ci ay xare yu mag ya

Jeff Pippenger
2024-04-18

Xareb Rafiyya ak xareb Paniyum ñoo ñaari mbir yu am solo ci taarix, te amoon nañu ci jamonoy yu wuute ak ci xalis yu wuute; waaye ñoom ñaar ñépp am nañu solo ci taarixu Yude gu mag ak réew yi ko wër. Xareb Rafiyya amoon na ci atum 217 baatu Kirist. Xareb Paniyum amoon na ci atum 200 baatu Kirist diggante nguurug Selewusit (buur bu bëj-gànnaar) ak nguurug Tolome (buur bu bëj-saalum). Ñaari xare yii mooy yiñ leen jëfandikoo ci aaya fukki ak benn ba fukki ak juróom ci saaru fukki ak benn ci téere Daniel. Ñaari xare yii jiitu woon nañu Màggalug Makkabe yi ci atum 167 baatu Kirist.

Xareb Pàñum jële woon najarin wu ko joxee mooy tund wa jege, di Tundu Pàñum, fa xeex bi amee. Tur Pàñum jóg na ci yàlla gu Gereg gi ñuy wax Pan, kooku lañu fa jagleel ab kër-yàlla. Béréb boobu xamoon nañu ko ni Pàñum ndax yokkuteem ak màggalu Pan. Dencukaay kër-yàlla googu dañu ko bari jéeg di wooye Saxuwaayu Pan, ngir fésal dooleem ni ab béréb buy ñaanal te di màggal yu jagleel yàlla Pan. Baat bi “Nymphaeum” mooy wax ju ñuy jëfandikoo ngir ab màndarga walla ab saxuwaay bu ñu jagleel nymph yi ci diiney Gereg ak Room gu yàgg ga. Dencukaay kër-yàlla ga ca Pàñum dafa boole woon ab xur wi ak bëtu ndox wu natuurel, te gëm nañu woon ne nymph yi dëkk fa; moo tax ñu daan sax ko di wooye Nymphaeum of Panium.

Gannaaw bi ñu yeesalee dëkk ba te yaatal ko Herod Philip, doomu Herod Bu Mag bi, dees na ko woowe Caesarea Philippi ngir teral Buur-u-Room Caesar Augustus ak Herod Philip ci boppam. Mbooloom kër-yàlla ba nekkoon bérab bu am solo lool ci wàllu diine ci biir dëkk bii.

Ci nguurug Buur Room Ogis, ñu delloo jébbal kër Yàlla ga walla tudde kooat ngir màggal Ogis, te loolu moo feeñaloon jaamu buur yi ak booleef yëngu-yëngu diiney Room ci xàmm-xàmmu diine bu dëkku waa réew ba. Barabu wet ancient dëkku Cesarea Filippi, fa kër Pan nekkoon, dafa nekkoon ba pare di wooweef yenn saa ni “Bunt yu Safara” walla “Bunt yu Hades.”

Ci ay juróom-benn ak juróom-ñett ci saaru fukk ak bennu téereb Daniel, dañu fee melal ñetti gox yu jël ci nàndite yi Roomu ñu bokkoon ci jaamono ju yàgg jii war a daan ngir tax mu sampu ne mooy ñetteelu nguur gi ci waxi yonent yi ci Biibël, te mooy buur bu bëj-gànnaar bi ci waxtaan wi. Ci saar bi juróom-benn, dañu xamale ne jëfkatub xarebu Room bi, Pompey, mooy ki daan Sirii ci atum 65 lu jiitu Kirist, te gannaaw loolu Yerusaleem ci atum 63 lu jiitu Kirist. Saar yi juróom-ñaar ba juróom-ñett dañuy xamale ne Julius Caesar daan Misra, miy ñetteelu tere bi ci ñetti yi. Xareb Actium bi ca atum 31 lu jiitu Kirist mooy màndarga tambale ga ci ñetti téeméeri at ak juróom-benn-fukk yi Roomu jaamono ju yàgg jii di rule ak kàttan gu kawé ngir matal saar bi ñaar-fukk ak ñeent ci saaru fukk ak bennu téereb Daniel.

Ci waxeet gu ñaareel-fukk, nguurug Augustus Caesar lañu fésal, te ci mboolem jaar-jaaru nettali jooju, Yesu juddu na. Gannaaw loolu ci waxeeti ñent-fukk ak benn ak ñaareel-fukk ak ñaar, nguurug Tiberius Caesar bu bon bi lañu xamle, noonu di màndargaal bàmmeele Kirist. Ci waxeet ñaareel-fukk ak ñett, kóllère gi Yawut yu Maccabée yi duggaloon ak Room bu bokkul ci Yàlla lañu fésal, te noonu doxalin jaar-jaar bi tàmbalee woon ci waxeet fukki ak benn dafa taxaw; nettali jaar-jaar bi delluwaat ca jamonoy 161 BK ba 158 BK.

Wersë bu ñaar-fukk ak ñett dafay tegtal xeetu Makabee yi, te doonte du joxe bépp leerali ci seen rëdd wu yëgleb, waaye jaar-jaari nettali gi ci jaar-jaar a ko feesal. Ci atum 217 baataay bi ñuy wax Rafia am na, te gannaaw loolu buur bu ndaw a bàyyi Misra ci xalisug néew doole. Bi buur yu Seleusid ak Gereg yi di def seen pexe ngir jëfandikoo ak buur bu ndaw boobu ci atum 200 b.K., Room dugal na boppam ci jaar-jaar te nekk aarukat buur bu ndaw bu Misra. Ci atum boobu itam, xareb Paniyum am na. Gannaaw loolu, ci atum 167 b.K., xare gux-gux gu Makabee yi tàmbali na.

Mbëggeel Makkabe yi tàmbalee na ci Modein ci atum 167 bala Kirist, te dafa doon ne Makkabe yi duñu xeex rekk ak Nguuru Seleucid, waaye itam dañuy xeex ak Yawut ya ñu dogal ne dañoo boole ak Seleucid yi. Mbëggeel moomu amoon na yoonu diine, te dafa amee ci kaw noon bu biir ak noon bu biti. Ci atum 164 bala Kirist Makkabe yi jébbalaat nañu kër Yàlla gi, te xew-xew boobu lañuy fàttaliku ci màggalu Hanukkah bu Yawut yi. Ci at moomu la Antiochus Epiphanes, mi siiw ci ay jëf yu bon, deewe. Gannaaw loolu, diggante 161 bala Kirist ak 158 bala Kirist, “kóllère” gi ci saar fukki ñaar ak ñett gi, ak Rooma lañu ko dugale.

Benn bind bu jub ci Makkabe yi, seen ñàkkte, ak seen mbootaay ak Room, am na ci saar ñaar-fukk ak ñett rekk; waaye jaar-jaaru nguur gi ñu tudde Nguurug Hasmonean dafa tàmbalee Modein ci atum 167 balaa Kirist, te mu sax ba ci jamonoy bant bi. Ñi mujj teew ci Nguurug Hasmonean ñooy Farisen yi ci jamonoy Almasi bi. Moo tax am na benn rëdd wu yonent buy jaar ci jaar-jaaru Yawut gu wone ne mu daanu, ni ko Makkabe yi taxawal, te rëdd woowu tàmbalee na ci atum 167 balaa Kirist ca ñàkkteb Modein, te mu jeex ci saar ñaar-fukk ak benn ak ñaar-fukk ak ñaar, ba fa ñu daajee Yeesu ci bant bi.

Seen bu ñëw ca ab waxtu wu fees ci saar fukk ak juróom-benn, ba Room, ci yoon bu njëkk, jaarale ko ci Pompey, daan Yerusaleem. Li ko gën a doon tax mu indi ca kaw Yerusaleem yàq ga ca jamono jooju, mooy xeebte bu nekkon ci diggante ñaari mboolooy njabootu Hasmonean. Dale noonu (63 BC), Yuda nekk na woon suufu nguurug Room. Ci waxin waxi Yàlla, njabootu Hasmonean gu Maccabees gi tambali na ca xareb Modein atum 167 BC, te gannaaw gañu ko ci suufu nguuru Room ca 63 BC. Yàggul woon gannaaw tambalib taarix boobu, Maccabees yi ñoo tàmbali te dugg ci benn kóllère ak Room diggante 161 BC ak 158 BC. Ñu nekkoon suufu Room dale ca 63 BC ba ca bant ba ak yàqug Yerusaleem gu mujj gi ci atum 70.

Sëtu yonent Maccabé yi mooy sëtu Yudaais bu dëddoo, te moo tax muy melal sët wu Protestaan bu dëddoo. Dale na ci xeexu Panium ba ci yoonu dibeer bu aaya fukk ak juróom-benn wax, xew-xew yu yonent yi ci atum 200 B.C., 167 B.C., 164 B.C., ak liggéey gu bokk gi dale ci 161 B.C. ba 158 B.C., dinañu dellu ci taarixu Protestaan bu dëddoo. Nii ay mandargay yoon lañuy feeñ ci taarixu ñetteelu njiit bu juróom-ñett, bi bokk ci juróom-ñaar ñi, lu jiitu yoonu dibeer bi. 200 B.C. dafay

teewal sët wu biti wu wéru Républiquein bi ci digganteem ak 167 B.C., miy teewal sët wu biir wu wéru Protestaanj bu dëddoo bi.

Ay bàyyi yu mel ni ñu nëbb leen ci biir jaar-jaari mbootaayu Hasmonean, waaye saxte noonu dañuy bopp ci jaar-jaaru verse ñeent-fukk bi ci Daniel benn-fukk ak benn bi, bi ñu nëbb. Ab rëdd la buy bopp ci “wàll wii ci yonent yi Daniel, wi jem ci fan yu mujj yi.”

Li Yawut yi di bëgg Hanukkah ngir fàttaliku mbëggeel Makkabe yi, loolu taxul Makkabe yi ñu nek ay jub. Ndax ngëmboo, shekinah bi dellusiwul mukki ci kër Yàlla ga ñu tabaxaat gannaaw njaamu juróom-ñaari fukk at. Baatu wax-u-bii mujj gu yonent bi jaarale ci Malaki, lu tollook ñaari téeméeri at la woon bala Makkabe yi. Jaar-jaaru Makkabe yi wone na ne dañoo mayoon seen kilifay politig itam ñu doon saraxalekat bu mag, te mooyu bàkkaar ba Ptolemee bu Misra doon jéem, te Buur Osiya itam doon ko jéem. Cosaan wax na ne Yàlla duggoon ci mbir mi ngir tere Ptolemee jëf ju xasaw ja, te Kàddu Yàlla wax na ko bu leer ne Yàlla duggoon na bi Buur Osiya jéemee def liggéeyu saraxalekat ak buuru gi. Njariñu mujj waññi seen nguur-gënn mooy Farisen yi. Amul benn sabab ngir jéem a jébbale ne Makkabe yi dañoo doon misaalu njub, doonte Yawut yu jamono jii di leen teral ci taarix.

Njalbeenug Protestaan bi tambali na ci jamonoji Luther, te dafa doon yokkute gu ndànk-ndànk. Du woon cosaan bu bees, ndaxte Yeesu ak ay taalibeem dañoo doon Protestaan. Moo doon xumbital ci biir lëndëmug nettali gi, fa Luther ak yeneen yu faral di soppi ñu yewoo. Njálbéenu yokkute gu faral ga agsi na ci yëngu-yëngub Millerite. Yàlla soxla woonul rekk a yewal yu jëkk ya ci faral di soppi ci bàkkaar Babilon, waaye dafa bëggoon a dugal leen ci xam-xam bu mat ci yoonam, ak liggéeyam ci bérabu sell ba nekk asamaan. Ci 19 Avril 1844, Protestaan yi bañ nañu leer gu gën a yokku gu njalbeenug soppi ga, te ñu nekk Protestaanug ngànaay.

Noonu Millerite yu takku woon dañoo leen “jox mbubb mi” te yóbbu leen ca Bérab bu Gën a Sell ba ngir jeexal liggéey bi ngir nekk Kiristen yu Protestan yu mat. Ci atum 1863, ñi ñu joxoon mbubb mi, jaarale ko ci déggadi, bàyyiwoon nañu mbubbu Protestantism, daldi jël mbubbu Laodicea. Ci jamono ju mujj ci ràññeelu tééré bi ci benn téeméer ak ñeent-fukk ak ñeent-ñaar ñi, mi tàmbalee ñaar-fukk ak ñaar at gannaaw 11 septembre 2001, maanaam ci 2023, Gaynde gi dëkk ci giiru Yuda mooy ubbi dëgg yi daan nëbb, yi matale jaar-jaaru nëbb bi ci aaya fanweeri Daniel saraxleel 11, muy taarix bi dale ci daanu Réewum Soviet bi ci 1989 ba agsi ci ndigalu Dimaas bu Dibeer bi di ñëw lu gaaw. Ci def loolu, ubbi na itam taarixu Yawut yu fàttalikoo seen ngëm, ngir muy misaal bu Protestantism bu fàttalikoo.

Ñaari nit ñi Yàlla yi dàqoon yoonam, muy yi Yuda gu dëgg walla Yuda gu xel mi (ñoom ñépp ñoo di suuf yu tedd yi), dañuy jeex ci nootug Yerusaleem; ba noppi, ba ca njëkk ga ci atum 63 bala Krista, te ba ca ñaareel ba ci yoonu Dibéer bi di ñëw léegi. Ñaari réer yooyu ñépp dañuy melal xare yu gëm-gëm yu jubadi yóbb. Ñaari réer yooyu ñépp itam dañuy melal xare ci contraayu filosofi yu diiney Gereg, te ñoom ñépp dañuy mujj ci ne nit ñi dàqoon yoonam nekk suufu Rom. Maa ngi sàkku xamle ne ñetti xare yi nekk ci aaya ñeent-fukk bi dañuy teg sañ-sañ ci yàqum Mbootaayu Sowiyet bi ci 1989, Xareb Ikraañ, ak Panium ca yoonu Dibéer ba, ngir wone wuute bi nekk diggante ñetti xare yooyu ak ñetti xarey àddina yi.

“Kàddu Yàlla artu na ci mbirum musiba mu ngi ñëw; bu ñu ko bañ a jàpp, àddina protestaa yi dinañu xam li mooy dëgg-dëgg bëgg-bëggu Room, waaye bu yàgg ba gëna weesu ngir rëcc ci fiir bi. Moom, ci sutura te amul ku ko seet, mu ngi yokk dooleem. Jàngaleem yi dañuy jëfandikoo seen doole ci néegu yoon yi, ci mbootaayi màgg yi, ak ci xol yi nit ñi. Mu ngi tabax ay tabax yu kawe te réy, te ci biir barab yu nëbbu yooñu, fitna yi mu daan def dëgmal nit ñi dinañu dellu amaat. Ci sutura, te kenn seetul ko, mu ngi dëgërël ay dooleem ngir jëmé ci ay mébetam boppam, bu waxtu wi agsee ngir mu dóor. Lépp lu mu bëgg mooy suufu taxawaay bu baax, te loolu sax dees ko ko may ba noppi. Dinañu léegi gis te dinañu yëg li muy tēnk mooy bëggu mboolem Room. Ku gēm te topp Kàddu Yàlla, loolu dina ko indi xasaw ak fitna.” The Great Controversy, 581.

Li dale juróom-ñaar fukki aaya bi, bi tëral ne daanu Réewum Sowiyeeeti ci 1989, ba ci xeexu Panium bi nekk ci aaya juróom-ñett fukk, papaas bi dafa doon “dëgëräl ay dooleem ngir yokk boppam ci yēngu-yēngum boppam ba waxtu wi dina ñëw ngir mu dóor.” Aay yi dañuy xamle xalis yu yonent yi, yi di “mbàgg” mi papaas bi waajal, te du manees a “rëccu” ci moom. Ci jëfandikukat bu mujj bi, bi xeexu Panium di ko tegtal, melokaanu rab wi dina sosu ci États-Unis. Sosug melokaan woowu mooy nattu gu mujj gi ñeel nit ñi Yàlla ci bés yu mujj yi.

“Boroom bi wone na ma leer ne, melow rab wa dina sosu laata doorug jébbale bi tëjje; ndaxte mooy nattu gu mag gi ñu jagleel askanu Yàlla, te ci moom lañuy dogal seen àtte bu baaxul mbaa bu baax ba fàww. ... Ci Peeñu 13, mbir mii waxees na ko bu leer; [Peeñu 13:11–17, ñu cëräl].

“Lii mooy nattu bi nit ñi Yàlla moom war a am laata ñu sëf leen. Ñépp ñi firndeel seen takku ci Yàlla jaarale ko ci sàmm yoonam, te bañ a nangu ab bésu noflaay bu dëggul, dinañu taxaw ci suufu màndargayu Boroom bi Yàlla Yehowa, te dinañu jot ci sëfu Yàlla ju dund ji. Waaye ñi bëggal dëgg gi jóge asamaan te nangu bésu noflaayu Dibeer, dinañu jot màndargay rab wi.” Manuscript Releases, volume 15, 15.

Sosu xarala rab wi te mēnale ci jamon bi ñu duggewoon ci booleb Room. Bàkk bu Protestan bu Etazini doon na doom yu jigéen yu Room ci 1844, te tàmaliwaayu seen jaar-jaar dellusi na ci mujjug seen jaar-jaar ba ñu delloo yéene ngir roy seen yaay.

“Gis naa ne rab wu ñaar baat yi amoon gémmiñu jinn buy naaw, te dooleem nekk ci boppam, te ndigal li di génñ ci gémmiñam. Noonu it gis naa Yaayu jigéen ñi di njaaloo; ne yaay ji du doom yi, waaye mu sori leen te wuute ak ñoom. Moom amoon na jamonoom, te loolu wees na, te ay doomam, maanaam mbootaayi Protestaan yi, ñoo topp ci wetu mbir mi ngir feeñ ci taalibeekat bi te jëfandikoo xel mi yaay ji amoon ba mu daan fitnaal gaayi Yàlla yi sell yi. Gis naa ne, ni yaay ji di wàññiku ci doole, ay doom yi di yokku ci doole, te lu yàggul dinañu jëfandikoo doole ji yaay ji daan jëfandikoo.”

«Maa gis naa ne mbooloom kër-ceeñ gu tuddu rekk ak mbooloom Aadàwaas yi gu tuddu rekk, ni Yudaa, dinañu nu woral Katolig yi ngir am seen doole, ngir dikk xeex dëgg gi. Bu boobaa, ñi sell ñi dinañu doon nit ñu ñàkk xam-xam, ñu néew a xam ci biir Katolig yi; waaye kër-ceeñ yi ak Aadàwaas yu tuddu rekk yi xam sunu ngēm ak sunuy jëf-aada (ndaxte dañu nu bañoon ndax Bésu noflaay bi, ndaxte mēnuñu ko weddi), dinañu woral ñi sell ñi te jottali leen

Katolig yi ne ñoom ay nit lañu yu xeeb ay sàrtu nit ñi; maanaam, ne dañuy sàmm Bésu Noflaay bi te bañ Bésu Dibéer.»

«Noonu, Katolig yi dinaanant yi ñëw te nekk kanam, te génne ab yoonu ndigal ne ñépp ñi dul sàmm bés bu jëkk bu ayu-bis bi, bu taxawoo ci bés bu juróom-ñaareel bi, ñu rey leen. Te Katolig yi, ñi bari lool, dinañu taxaw ci wetu Protestañ yi. Katolig yi dinañu jox seen kàttan ci nataalu rab wi. Te Protestañ yi dinañu liggéey ni seen ndey defoon lu jiitu leen ngir alag santo yi. Waaye bala seen ndigal mēna jur walla jàmbat ay meññent, santo yi dees na leen musal ci Baati Yàlla.» Spalding and Magan, 1, 2.

Ci biir mi am na ñaari kurél yu “nominal,” maanaam “rekk ci tur,” yu woro nit ñi Yàlla di seetaan ci kóllère jëm ca Katólik ya. Xam-xamu Ellen White ci mbirum yeneen kërker yu nominal ak Adventist yu nominal wuute na ak li ñu doon teewal dëgg-dëgg ci fan yu mujj yi; ndaxte ci moom, xam-xamam ci “nominal Adventist” dafay teewal Kiristaan bu wax ne gëm na dikkug Kirist. Waaye yonent yi dañuy wax gën a jëm ci fan yu mujj yi, gën a jëm ci jamonoy seen dund; te “nominal Adventist,” ci fan yu mujj yi, dafay teewal kërker Laodise bu Adventist yu Bésu Noppalu Juróom-ñaareel ba, te yeneen kërker yu nominal yi mooy sët yi ñi doon say doom ju jigéen Rooma ci atum 1844.

Adventiste bésu juróom-ñeent yi dinañu bañ “nit ñi ñu xamul bu baax,” yi di wékk yu dëgg yu Yàlla, ndaxte “duñu man a weddi dëgg Noflaay bi,” miy tegu Noflaayu suuf si di nopp. Mbooloom Adventiste bésu juróom-ñeent bi dafa wax ne mooy taxaw ci bésu juróom-ñeent bi nekk bésu jaamu, waaye ci fan yu mujj yi, Noflaay bi ñu dul man a weddi mooy “juróom-ñaari yoon,” yi nekk ci Léwítik ñaar-fukk ak juróom-benn, te loolu mooy dëgg bu njëkk bu ñuy samp seen fondemañ, bi ñu weddee ci atum 1863.

Bind bi nu nuy jëfandikoo léegi mooy xamle doxalin yu yoonu wax ji jëm ci jaar-jaar bi tàmbaalee ci yoonu dimaas bi di ñëw léegi; waaye jaar-jaaru natangoo bu mujj bi topp yoonu dimaas bi, ca njëkk lañu koy matal ci États-Unis. Ca yoonu dimaas ba, États-Unis dinañu ga forcé àddina sépp mu taxawal naxrabu Rab wa; waaye bala ñuy matal liggéey boobu, dinañu ba noppi taxawal naxrabu Rab wa ci États-Unis.

«Bu Amerig, réewum sañ-sañu diine, boolee ak Papasi bi ci tēnku xel yi ak di gaññ nit ñi ngir ñu teral sabbaat bu dul dëgg bi, nit ñi nekk ci bépp réew ci kow suuf si dinañu leen jiite ngir topp seetam.» Testimonies, volume 6, 18.

“Xeeti réew yi dinañu topp misaalum Estados Unidos. Doonte moo jiite, waaye benn jafe-jafe boobu dina dal sunu nit ñi ci bépp parti àddina bi.” Testimonies, volume 6, 395.

Nattu Yàlla gi di jéem réew mi am na balaa yoonu Dibéer bi; ndaxte ca yoonu Dibéer ba la waxtu jébbale gi tēj ngir Adventiste bu fanweeri ñaari fan yi. Jéem boobu dañu koy teyji ni mooy sos melokaanu rab wi, te melokaanu rab wi mooy boole mbooloom diin ak nguur, ak mbooloom diin mi mooy jiite diggante boobu. Naka noonee Protestaa yi doonoon ab doom ju jigéen ju Room ca atum 1844, te doom ju jigéen mooy melokaanu ndeyam, noonu itam Protestaa yu wacc ci dëgg gi dinañu matal liggéey bu mel noonu ci bés yu mujj yi; ndaxte Yeesu dafa sax di won mujjug mbir ak njàlbéenu mbir mi.

Jaar-jaar bi ñu tektal ci “mbóotaay” bi ci saar ñaari fukk ak ñett ci Daniel saar fukk ak benn, dafa doon tektal nit ñi di wax ne ñoom ay nit yu dëgggu waaye dañuy dummóoyu ci réew mi tedd bi, te ñuy jéema boole seen bopp ak Room. 161 BC ba 158 BC dafa tektal sosug nataalu rab wi, mi di mat ci yoonu Dibeer bi.

Dina jéem di wéyal njàng mi ci beneen waxtaan bi ci topp.

“Waaye lan mooy ‘nattalu rab wi’? te naka lañu koy sàkk? Nattalu bi, rab bi am ñaari bakk yi moo ko def, te mooy nattalu rab wi. Dañu ko tudde itam nattalu rab wi. Kon nag, ngir xam noone la nattalu bi mel ak naka lañu koy sàkk, war nañu jàng seet jëfandikoo ak melokaani rab wi ci boppam—papasi bi.

“Bi jaamono yu njëkk yi, ngoonug gëm-gëm gi dafa yàquwoon ndax mu dëddu woon yombalub xibaar bu baax bi te nangu ay sarax ak aada yu bokkoon ci xeet yu dul Yàlla, moom ngoonug gëm-gëm gi dafa ñàkk Xel mu Sell mi ak dooley Yàlla; te ngir man a yor xel yi ak xol yi nit ñi, mu seet ndimbal gi ci kàttanug àddina. Li nekkoon mooy papasi bi, ab jàngoro gu gëm-gëm gu doon yor kàttanug réew mi te di ko jëfandikoo ngir yeggali ay mébétam boppam, rawatina ngir mbugal “kereen.” Ngir États-Unis man a sos nattu rabu ga, war na kàttanu diine ji noonu yor nguurug réew mi ba kàttanug réew mi itam di nekk lu jàngoro gu gëm-gëm gi di jëfandikoo ngir matal ay mébétam boppam.” The Great Controversy, 443.